

Střešovice říjen 2022

Čtení: Job 19,11-21

Text: Job 19,25 (Kralický překlad):

„Vím, že vykupitel můj živ jest, a že v den nejposlednější nad prachem se postaví.“

„Smilujte se nade mnou, přátelé, smilujte se, neboť se mne dotkla ruka Boží“ úpěnlivě volá trpitel Job. Obviňuje Boha, strůjce svého neštěstí, o smilování ale prosí přátelé. Jak to ale mají udělat, jak se smilovat? Oni přece proces Jobova chátrání až i umírání zastavit neumějí a i kdyby mezi nimi byl lékař, tišit bolest by dokázali jen do určité míry. Elifaz, Bildad a Sófar, ho přišli navštívit. Jsou u něj. Stěžuje si tedy Job neprávem, že ti, které miloval, se k němu obracejí zády, že všichni si ho hnusí a jsou jako supi a nemohou se nasytit jeho masa. Jako by Job viděl všechno ještě černější, než to je a paranoidně vidí nepřátele všude, i v přátelích. Ti se pokoušejí ho utěšit, snaží se v hovoru vnést do chaosu jeho utrpení nějaký řád. Co říkají přátelé Jobovi, se podstatě podobá útěšným řečem jaké se mezi zbožnými lidmi vždycky vedly a dodnes vedou. Job ale se utěšit nedá, odmítá pokořit se pod mocnou ruku Boží a vykřikuje nejen svou bolest, ale i nepodložená obvinění.

Velmi básnická je kniha Jobova, a přitom krutě realistická. Když člověka všechno ho bolí, nemůže se hýbat a trvá to dlouho, ono to s ním něco udělá. Někdy platí, že co tě nezabije, to tě posílí, ale častěji platí, že co tě nezabije, to tě přizabije, těžce poškodí na těle i duši.

Muž tak hluboce věřící, bezúhonný, příkladný, jako byl Job, se cítí absolutně opuštěný. I když přátelé jsou u něho, svět živých mu mizí a on se propadá do své samoty. Chvilí touží po účasti, volá „smilujte se“, ale za chvíli ty, kdo to s ním myslí dobře, nespravedlivě napadá.

Job obviňuje nejen přátele, kteří ho přišli navštívit. Obviňuje Boha, že mu křivdí, že ho lapá do sítě jak lovec kořist. „Ze všech stran mě boří, abych zašel, vyvrátil mou naději jako strom.“ Poetická slova, ale děsivá svým obsahem. Boha přece sluší chválit, srdcem celým dobrořečit mu za jeho

nesčetná dobrodiní. Job místo toho vykřikuje do světa, že Bůh je zlý, ubližuje a škodí. Něco takového děsí i z úst člověka, kterého bolest připravila o všechny zábrany a všechnu soudnost.

A přece toto spílání Bohu je součástí Písem svatých a není odsouzeno. A když dočteme knihu Jobovu do konce, tak v poslední kapitole je Job pochválen samým Bohem jako ten, kdo o něm mluvil náležitě. Tedy Bůh sám chválí Joba ze jeho rouhavé řeči, za jeho žaloby na Boha. To nedává smysl, je to celé takové nepříliš logické, podivné, až úžasné – jako život sám.

Však už před tím, nečekaně, jako by nelogicky, uprostřed nářku vytryskne z Joba vyznání „já vím, že vykupitel můj živ jest“. To zní jako citát vypůjčený odjinud než z knihy Jobovy, ale ne, tento výrok skutečně pronáší tentýž Job, jenž prožil rozpad všeho, na čem mu záleželo, rozpad sebe sama, ba i rozpad víry, naděje, a lásky.

Když Job naříká, je na místě s ním soucítit. Když ve svém zoufalství obviňuje Boha, měli bychom mu to shovívavě odpustit. Když ale v jedné chvíli vyznává, že jeho vykupitel živ jest a nad prachem se postaví, měli bychom mu věřit. Věřme tomuto trpitel, on ví, co říká. Věřme lidem, setrám a bratřím, na které dopadly všelijaké rány podobné Jobovým, a oni přesto neztratili víru ve vykupitele, či právě tehdy, ve chvílích soužení a rozpadu všeho, ji znovuobjevili a drželi se jí. „Vím, že vykupitel můj živ jest,“ to zní opravdu útěšně a jistotně, přitom ale netriumfalisticky, tíše a komorně, jako arie z Haendelova Mesiáše, *I know that my redeemer liveth*“ která tento verš z knihy Jobovy učinila slavným.

Uprostřed Jobových nářků a žalob se rýsuje podoba křesťanské naděje proti smrti. Ta nepotřebuje představu duše oddělující se ve chvíli smrti od těla, ani vtělení této mé duše do jiného těla, ba ani představu znovuoživených mrtvol, ke které svádí formulace Apoštolského vyznání „věřím v těla z mrtvých vzkříšení“. Zkusme alespoň dočasně vypnout jakékoli fantazírování, co s námi bude, až umřeme, a nechme své srdce prosyť jobovskou vírou, že on je živ, můj vykupitel. To stačí, víc nepotřebuji, on si se mnou, s mými nářky, s mou bolestí, i s mou smrtí poradí.

„ Já vím“, říká Job. Dalo by se to také přeložit „poznal jsem“ Job ví, že vykupitel živ jest, protože to poznal, učinil tu zkušenost. Asi v letech svého dlouhého a do příchodu katastrof požehnaného života to poznal. Když mu bylo dobře, v dobách prosperity, tento úspěšný farmář nezapomínal na Boha, byl mu vděčný, děkoval za to dobré, co přijímal z jeho ruky. A když přišly katastrofy, nemoc, bezmoc a bolest, musel to všechno ze sebe vykřičet, někdy až rouhavě, ale zároveň se mu otevřela v jeho srdci napsaná stránka se součtem darů, které přijímal, když mu bylo dobře. Vybavilo se mu, jak dobrý byl a jak dobrý tedy je Bůh.

V tom je Job příkladný, a Bohu díky. ne zcela jedinečný. Každý, kdo se naučil děkovat Bohu za jeho velká i malá dobrodiní, třeba po dlouhých letech si vybaví nějakou situaci, o níž může zpětně povědět, že tehdy mne dobrý Bůh podržel, zachránil a požehnal. To jeho oživující dech mne tehdy unášel, ano, a já už tehdy nejasně ale silně cítili, že tím směrem, kam mne chvíli nesl, on věje dál, až za naše mládí, za naše obzory, naše zážitky, za naši míru štěstí a blaženosti. Já to teď vím: ne proto, že jsem to někde vyčetl, ale že jsem to poznal, zažil, prožil, uložil do paměti, která se dotekem Ducha svatého dokáže náhle oživit.. Je na stránkách mého srdce napsáno, že můj Pán a vykupitel tiše, neokázale, rozkládal nad mnou křídla, a dotek jeho perutí hladil, mnohokrát mne osvobodil z tísně, dovolil mi mockrát hledět skrze zelené listy na i modrou oblohu, dovolil mi vstát, když jsme padl, uzdravil, když jsem byl nemocen, odpustil, když jsem selhal a dal odpustit, když se protii mně kdo provinil. A teď to své poznání shrnuji do jedné věty: „Vím, že vykupitel můj živ jest.“

Slovo vykupitel nám možná zní trochu vzdáleně. My už nemáme osobní zkušenost s otroctvím, nezažili jsme, jaké to je, někdo přijde na trh, -tak to prý dělal svatý Václav-, otroka vykoupí, a dá mu svobodu. To slovo ,které stojí v hebrejském textu (*goel*), můžeme přeložit i jinak, třeba jako ochránce, nejlépe asi jako zastánce. Takovým osobním zastáncem byl v izraelské pospolitosti někdo z příbuzných a zastupoval toho, kdo se ocitl v nouzi, ba v případě potřeby zafungoval i jako mstitel. Známe z bible příběh o ovdovělé ženě Rút, jejímž zastáncem se stal vlivný a bohatý Boáz a dobře to dopadlo, narodil se jim synek Obéd, jehož vnuk se jmenoval David a ten se stal králem. Za zastánce izrelského lidu je označen sám Hospodin, spjatý se svým lidem úzce, až bytostně. A stejně bytostně je Hospodin zastáncem ztrápených, vdov a sirotků,

bezprávných a pronásledovaných, nemocných, jobovsky trpících a umírajících.

Před chvílí Job chmurně předpověděl „Jámě řeknu tys můj otec, červům matko má, má sestro,.. závory podsvětí za mnou zapadnou“, Teď dodává výklad : jen ať si ty pekelné závory zapadnou, nevadí, za mým zastáncem nezapadnou, on si neustlal lože ve tmách, jeho červi neprovrtají, jeho nesežere nic, ani má bolest, má beznaděj, ani mé žaloby, mé rouhání. I když já umírám a brzy budu mrtev docela, můj zastánce a vykupitel je živ, tak zní Jobova árie plná vděčnosti a naděje. A když tu árii necháme v sobě rezonovat, zjišťujeme, že z oněmnění ,které způsobila bolest a bezmoc, může povstat zpěv a v temnotách zazářit světlo. On žije a bude žít. Ty naše poslední věci pro zastánce ,patrona našeho, poslední nejsou. I pro nás se mohou stát předposledními, vždyť poslední slovo má ten, který mne utkal v životě mé matky a ví o mně víc, než vím o sobě, zná mé kosti i mé stezky, on je ten první i poslední, on je Alfa i Omega, on je celá abeceda. On se mne zastává, ujímá se mé pře proti silám zmaru, proti pocitu, že Bůh mne ničí, proti temným složkám mne samého, proti rozkladným procesům uvnitř mne.

Nedávno jsme po pohřbu jedné naší sestry s pozůstalými přáteli v rozhovoru dospěli téměř jednomyslně k doznání, že sice umíme odříkat Apoštolské vyznání víry, ale článek o těla z mrtvých vzkříšení odříkáváme mechanicky, bez vnitřního ztotožnění a že představa zmrtvýchvstání dávno pohřbených, zetlelých či na popele spálených ostatků nám žádnou útěchu ani povzbuzení nepřináší. Ale my si nic takového představovat nemusíme! Vystačíme si s vírou, že on vstane, on se postaví. To hebrejské slovíčko znamená opravdu docela prostě vstávání, povstávání ze sedu či lehu, z nečinnosti k činnosti. Však často se ozývá v žalmech prosba „povstaň, Hospodine“. Z polohy božského klidu povstaň do polohy zastánce, zástupce, ba přímo do boje proti nepříteli, jenž ničí ty, kdo patří Bohu. A povstane Bůh, a rozprchnou se nepřátelé, vyznává žalmista. Zůstaňme u toho, že Bůh povstává, když my ležáci už ani vstát nedokážeme. Pustíme si k srdci, že on definitivně povstane nad naším prachem, nad tím, v co se já rozpadnu, v co se rozpadli ti, které jsme milovali. Jestli se moje duše ve chvíli klinické smrti odděluje od těla, jestli jde pak přímo vzhůru či musí projít jakousi očistnou stanicí duší, to

všechno jsou otázky druhořadé. Otázka první důležitosti je, zda víš, podobně jako Job, že nad naším prachem se postaví ten, který nás má v paměti, který je naším zastáncem proti vší nicotě, zmaru, zoufalství, hříchu a smrti.

Berme Jobův životní příběh jako návod, jako životní program. Snažme se žít poctivě a bezúhonně jako žil Job, děkujeme Hospodinu vždycky: i tehdy se k tomu přinuťme, když nám něco bere. O to upřímněji mu děkujeme, když nám něco dává, a on každému z nás toho dal a dává hodně. Zapisujme si do srdce jeho dobrodiní, všechno krásné a milé, čeho se nám dostalo a dostává, i to, co se povedlo nám, neboť všechno dobré, i to námi provedené, pochází od něj. A když si tu stránku vděčnosti ve svém srdce hustě popíšeme, smíme doufat, že i ve chvílích nemoci a bolesti z nás vytryskne píseň chvály za to, že náš vykupitel je živ a my také živi budeme.

Amen